

SLIKOVNOST, REFLEKSIVNOST I KULTUROLOŠKA ANALIZA PREDMETNOGA SLOJA PJESNIČKE KNJIGE ČAĐ I POZLATA MARIJE ČUDINE

TIN LEMAC
VINKO DRAČA

Ulica Vladimira Ruždjaka 9b, HR-10000 Zagreb
tinlemac01@gmail.com

Svetošimunska 86, HR-10000 Zagreb
vinko.draca@gmail.com

UDK: 821.163.42-1 Čudina, M.
Izvorni znanstveni članak
Primljen: 31. 1. 2018.
Prihvaćen za tisak: 27. 11. 2018.

U ovome se radu analizira druga pjesnička knjiga Marije Čudine *Čađ i pozlata* (1963) sa stilističkoga aspekta. Izdvajaju se slikovnost i refleksivnost kao dominantne razine poetskoga diskurza. Slikovni diskurz pruža uvid u zagrobni svijet u koji uranja lirski subjekt, dok se refleksivnim diskurzom izvode meditacije o odnosu života i smrti. Ispituju se interferencijske zone tih dviju diskurzivnih razina i simbolički tumači predmetni sloj pjesama kako bi se dokazalo da je u zbirci opisan put lirskoga subjekta kroz zagrobni svijet. Kao dodatak, predmetni se sloj kulturološki tumači kako bi se dao uvid podrijetla zagrobnih motiva u slikovnome diskurzu.

KLJUČNE RIJEČI:

poezija Marije Čudine, slikovni diskurz, refleksivni diskurz, predmetni sloj, stilistika, poetika, interpretacija

UVOD

Druga Čudinina zbirka *Čađ i pozlata* (1963) nije naišla na toliko snažnu kritičku recepciju kao njezin prvijenac *Nestvarne djevojčice* (1959). Milan Komnenić (1963: 12) smješta Čudinu u razlogaški pjesnički horizont hvaleći osobitosti njezina pjesničkog jezika i povezujući je s Igorom Zidićem, Matom Ganzom, Zvonimirom Mrkonjićem, Tonkom Maroevićem i Danijelom Dragojevićem. O navedenoj zbirci govori kao o evolutivnome pomaku od *Nestvarnih djevojčica* (Čudina 1959) izdvajajući sakralnu atmosferu, patetični retorski ton ode i himne te biblijsku ekstazu. Versifikacijski

obraci aleksandrinca i verseta *ne podržavaju razvijanje i sažimanje*, pa se atmosfera nadaje *svečanom i zagrobnom* što Komnenić esejistički naziva *maglovitim isparavanjem iz jezičnog lonca*. Stilističko-kritičkim perom govori o prenaglom skoku u narativnost čime kvaliteta poezije pada, ali i *ekspresivnoj snazi ženskog temperamenta*. Nedostacima ovoga poetskog govora smatra eksplikativnost, *jeftinu i bizarnu inspiraciju, variranje jednog te istog impulsa i emfatično dug stih*. Detektirajući jezične obrate i blagu poetsku mistiku diskurziviranu kroz okultno, iracionalno i proročko, inspiracijsko središte ove Čudinine zbirke nalazi u crnačkoj plastici i primitivnoj poeziji naglašavajući minucioznost i dražesnost. Ovi stilističko-estetički uvidi govore o prijelazu pozicije lirskoga subjekta i mijene entiteta svijeta te spomenutim poetičkim značajkama same zbirke kojima se struktura ovoga pjesništva usložnjava. Dabilbor Cvitan (1968: 211–212) također naglašava patetičan ton, invokaciju, dug stih i mijenu ove poezije od eidetičkoga doživljavanja svijeta oko sebe i u sebi prema deskriptivnoj poeziji koja vodi u rasplnutiju strukturu stiha, verbalnu maštovitost i estetičku dekorativnost. Petra Sigur (2005: 26) naglašava nadmoć smrti i zagrobnu ikonografiju zbirke ističući mijenu subjektive suočenosti sa smrću i kaosom svijeta u egzistencijalističkome kodu. Cvjetko Milanja (2001: 178) također kritički uočava prežestoku i prenapadnu pjesničku građu koja proizlazi iz guste metaforike i velikoga emotivnog investiranja lirskoga subjekta. Iako je ova zbirka mahom obilježena estetičkim uvidima i nije dobila visoke kritičke ocjene, detektirane su evolutivne mijene i bitne poetičke značajke čije izvorište postoji i na polu subjekta i svijeta s obzirom na to da oba entiteta dobivaju složenu značenjsku gradnju. Patetičan ton jest estetska kvalifikacija, ali i daje stanovitu poetičku dimenziju sagledavanja kao i dug stih koji su stariji kritičari pronašli kao nedostatak. Poetičke odrednice svijeta kao mistične, okultne i proročke bacaju istraživačko svjetlo na strukturu tematsko-značenjskih prostora ove zbirke.

ZNAČAJKE POETSKOGA DISKURZA

Prethodna su kritička čitanja uočila neke poetičke putanje kojima bi se trebala kretati daljnja interpretacija Čudinina pjesništva. Prva je postojanje zagrobne ikonografije, a druga egzistencijalistički kaos s kojim se suočava lirski subjekt. Upravo na tim dvjema karakteristikama počiva temeljna semantika zbirke, a to su razdvojenost tih preokupacija u slikovni i refleksivni diskurz. Slikovni se diskurz oblikuje pjesničkom slikom, a refleksivni pojmovnom metaforom. Ta ćemo dva diskurzivna odvojka tehnički nazvati tvorbenim jezgrama, tj. slikovnom i refleksivnom jezgrom. U slikovnoj

jezgri postoji zavidan broj motiva koji upućuju na zagrobnu ikonografiju, te ćemo njih simbolički analizirati kako bismo ukazali na njihovu narav i polja semantičkoga širenja u zadanome diskurzu. To polje semantičkoga širenja zapravo predstavlja razvoj slike zagrobnoga svijeta i put lirskoga subjekta kroza nj.

Kako bismo detektirali i analizirali pjesničke slike kao jedinice slikovnoga diskurza, uporabljemo Petöfijev koncept pjesničke slike. One su temeljni tvorbeni koncepti opisne poezije. Janosz Petöfi (1986: 51–63) polazi od detektiranja slika kao organskoga dijela cijele tekstualne strukture, a analizu pojedinačnih slika vidi kao konstrukciju inherentne strukture leksičkih jedinica i sintaktičko-semantičke karakterizacije pojedinih slika. Predlaže pojam gramatički stvorene slike koji stvara preko Weinreichovih teza o tome kako se slikovnim izričajem može proglasiti svaki dio teksta s dva semantički povezana elementa koji su semantički inkompatibilni pri čemu koristi i metodološki sustav transformativno-generativne gramatike. U analitici pjesničkih slika uvodi postupak sastavljen od segmentacije kao identifikacije slikovnih jedinica, sintaktičke i semantičke analize danih jedinica i prepoznavanju jedinica koje pripadaju različitim slojevima kako bi se ustanovili elementi površinske i dubinske strukture dane poetske (slikovne) sintakse.

Refleksivna jezgra sastoji se od razmatranja Univerzalija vezanih za život i smrt te se oblikuje pojmovnom metaforom.

U tekstu te dvije jezgre nisu odvojene u vidu postojanja dijelova teksta kojima bismo oprimirali svaku zasebno, već se događa semantičko međudjelovanje koje rezultira raznorodnim diskurzivnim učincima. S obzirom na već spomenut emfatički dug stih, u stilskoj se strukturi pojavljuje vrlo razvidna i pomno oblikovana sintaktička razina. Od poetičkih dominantni, osim zagrobne ikonografije i spomenutih Univerzalija, pojavljuje se snažno istaknuta atmosfera i pozicija lirskoga subjekta u pjesmama s personalnim glasom. Semantičko međudjelovanje razmatramo na dvjema razinama. Prva je sintaktička, druga poetička.

Na sintaktičkoj razini pojavljuje se tvorba emfaze kao dominantnoga ekspresema u pjesmama. Ona služi retoričkomu obogaćenju subjektova govora i manirizaciji poetskoga polja koji u bitnome kombinira značenja zagrobnih i univerzalističkih motiva. Važno je naglasiti, što ćemo vidjeti i u provjeri ovih postavki, kako je sama emfaza vješto vođena i semantički vrlo razgranata te nije prebjegla u polje retoričkih pirueta, već je zadržala svoju izražajnu osnovu.

Na poetičkoj razini pojavljuje se uvođenje atmosfere u pjesmu, te eksplikacija i intenzifikacija subjektive pozicije u diskurzu. Atmosfera je posvema bitna jer se njome dočarava narav zagrobnoga svijeta, dok su intenzifikacija i eksplikacija subjektive pozicije svojevrstni meta-postupci kojima se usmjerava emfatički govor i dodiruje po-

etičko začelje s prethodnom zbirkom *Nestvarne djevojčice* (Čudina 1959) u kojoj se obilato tematizira subjektov odnos prema životu i smrti (Lemac 2016: 151–162). Razlikuju se u tipu iskaznoga modaliteta. U eksplikaciji prisutan je denotativniji govor o Univerzalijama, dok se u intenzifikaciji bilježi porast konotativnosti.

U navedenim ćemo primjerima sagledati svaku pojedinu razinu oprimjerivši je stihovima i pripadnom eksplikacijom.

Primjer emfaze uočavamo u stihovima:

“Jezera rastu neviđenom brzinom u kojima nekad boraviše / stada mirnih duša. I glasovi, glasovi nutrina ozarenih erupcijama / vulkana opjevavaju put govora. To me prisiljava da šutim / u ovom času nebrojenih misli kroz koje na sve strane vode spirale.” (Čudina 2005: 72) (Ova emfaza obuhvaća dio slikovne jezgre u stihovima (“Jezera rastu neviđenom brzinom u kojima nekad boraviše / stada mirnih duša. I glasovi, glasovi nutrina ozarenih erupcijama / vulkana opjevavaju put govora.”) i subjektne relacije prisutne u stihovima (“To me prisiljava da šutim / u ovom času nebrojenih misli kroz koje na sve strane vode spirale.”). Zagrobna slika jezera i mrtvih duša oblikuje se hiperbolom koja se formira sintaktičkim ulomkom (*neviđenom brzinom*), ponavljanjem (*glasovi, glasovi*) i metaforičkim leksemom vulkana. Semantička snaga zagrobne slike koja predstavlja i atmosferu pjesme utječe na poziciju subjektne relacije i potiče zamišljenost nad njezinom pojavnošću. Time se dinamizira relacija između subjekta i opisanoga svijeta i potiče njezina unutarnja semantička interferencija. Njezini su dosezi za cjelokupni diskurz zasad nepoznati.)

Primjer uvođenja atmosfere u pjesmu pronalazimo u stihovima:

“Iznad drveća što se prostire u nedogled nebo se raspada točno / (...) onako / kako smo htjeli, po polovici. Spavaj sad anđele pali sred haosa, / dok prašuma puna različitih boja krvi obilazi mjesec. Čudesan je / onaj potpuni mir, ne zna se i nikad se neće saznati” (Čudina 2005: 73) (Atmosfera sablasnosti uvedena je motivom raspada neba i paloga anđela. Efektna metaforička poetska slika prašume koja obilazi mjesec signalizira poetiziranu viziju zagrobnoga života.)

Eksplikacija subjektove pozicije u diskurzu prisutna je u stihovima:

“Šapat kruži kroz sve sobe. Osmijesi, o jesu li to postojane slutnje / (...) duše / što se muči mukama onih raskalašenih mučitelja / (...) ovjekovječenih / na reljefima dvoraca. / Kao da ginem, a ni borio se nisam, ni otimao / za uzvišenost. Slavo ponora, čemu onda neprijatelji? // Pitajući tako ne dobih odgovora. Plakah. (...)” (Čudina 2005: 71 – u stihovima je prisutna zapitanost subjekta nad danostima zagrobnoga života. Njegova se pozicija eksplicira univerzalističkim pitanjima uzvišenosti (ljudsko naspram božanskoga) i neprijatelja u ljudskome svijetu.)

Intenzifikacija subjektove pozicije u diskurzu prisutna je u stihovima:

“Suton od svih sutona zanosniji. Ushićena jezera plešući slave / melanholiju nekog milog bića što se sjedinjuje s ružičastim stablima / prašume. Grozničavo se pridržavam zaljuljanog stuba kiše; / o gorka visino, ždralovi u letu, otajstva sljubljenih kadionica, // ne mogu a da ne prezrem svoja doskorašnja očajanja.” (Čudina 2005: 80 – u stihovima postoji efektan slikovni opis zagrobnog svijeta obogaćen metaforama jezera, melankolije i prašume, a intenzifikacija se očituje u uporabi efektne hiperbole (*zaljuljani stub kiše*) i otvara prostor apostrofi koja posjeduje stanovite zagrobne motive (*visina, ždral, kadionica*) kako bi se uprisutnila subjektova svijest o navedenom putovanju zagrobnim svijetom.)

PREDMETNI SLOJ SLIKOVNE JEZGRE

Kao što već rekosmo, slikovna jezgra sadrži motive koji imaju zagrobnu simboliku. Njihov je broj pozamašan, a oni na idejnotematskoj razini predstavlja imaginativnu sliku smrti i predočenje zagrobnoga života kroz transkulturalnu simboliku. Taj je aspekt istražen preko *Rječnika simbola* (Chevalier i Gheerbrandt 1994). To su motivi preobrazbe i ponovnoga rođenja (*vatra, more, žito, pšenica, pelikan, leptir, crv, palma grana, most, žaba, pčela*), solarni motivi (*orao, lav, dijamant, biljka, zvijezda, ždral, janje*), motivi mitskoga prapočetka (*zmija, ocean, bubanj*), podzemni, ktonski, noćni motivi (*konj, gušter, žaba krastača*), povezni motivi telurnoga i nebeskoga (*kornjača, pećina, ptica*), motivi spasenja (*pepeo, svijećnjak*).

KULTUROLOŠKA ANALIZA PREDMETNOGA SLOJA

Za analizu pjesničkih motiva u zbirci *Čađ i pozlata* Marije Čudine (Čudina 2005) poslužiti ćemo se konceptom monomita koji je u svojoj studiji “Junak s tisuću lica” iz 1949. formulirao američki stručnjak za komparativnu mitologiju Joseph Campbell. Campbell se u svojim komparacijama narativa iz svjetske mitologije uvelike služio teorijom arhetipova Carla Gustava Junga. Po Jungu, arhetip je “introspektivno prepoznatljiv oblik apriornog uređenja psihe” (Jung 1985: 140) kojemu nedostaje opipljiv sadržaj i koji samim time pripada nesvjesnomu. Tek u interakciji s empirijskom činjenicom arhetip dobiva opipljivost, utjecaj i eventualno postaje dijelom svijesti” (Jung 1966: 300). Campbelllova naratološka analiza u svome središtu ima arhetipskoga mitskog junaka koji odlazi iz “svijeta svakodnevnog u regiju natprirodnog i čudesnog. Tamo se suočava s zapanjujućim silama i pobjeđuje u ključnoj bitci te

se vraća obogaćen moćima koje može podariti čovječanstvu.” (Campbell 2004: 28). Kako bismo primijenili ovaj naratološki okvir na inače ne-narativni žanr zbirke poezije, trebamo identificirati karakteristike mitološkoga junaka i vidjeti u kojemu odnosu ta arhetipska slika stoji u odnosu s lirskim subjektom koji se pojavljuje u pjesmama objavljenima u *Čađi i pozlati*.

Campbellov junak opisan je kao “muškarac ili žena koji je uspio nadići povijesna i lokalna ograničenja svoje naizgled idealne ljudske forme. Njegove/njezine vizije, ideje i nadahnuće dolaze iz primarnog vrela ljudskog života i ljudske misli. On umire kao suvremeni čovjek, ali se ponovno rađa kao vječni čovjek – savršen, neodređen i univerzalan” (Campbell 2004: 18). Prema tome, lirski subjekt Čudininih pjesama mora odražavati ljudskost, ali onu ljudskost koja nadilazi samu smrtnost i na svome se putovanju suočava s misterioznim silama. Iz susreta s tim silama, subjekt izlazi pročišćen i obogaćen na način da njegova arhetipska ljudskost izbija na površinu i postaje izvor dara koji će junak donijeti ostatku čovječanstva.

Iz gornjega opisa možemo vidjeti da junak Campbellova monomita prelazi put koji u svojoj osnovnoj shemi ima tri etape: odvajanje, inicijacija i povratak (Campbell 2004: 28). Tim etapama moguće je još pridodati brojne podetape koje ovise o tome koliko je razgranata osnovna narativna struktura mita. Uzgred rečeno, mit je kao osnovni folklorni oblik podložan proširivanjima i redukcijama koje se događaju kao posljedica medija transfera i samim time svaki će medijski iskaz mita imati zadanu strukturu onoliko kompleksnu koliko je kompleksna struktura samoga medija koji formira danu poruku. Prije samoga pokušaja primjene Campbellova interpretativnog modela na poeziju Marije Čudine, treba definirati specifične etape junakova puta od polaske, preko preobražujuće inicijacije do konačne aktualizacije ljudskoga i povratka osnaženoga junaka u svijet smrtnika.

ODVAJANJE (ODLAZAK)

Postoje brojni naratološki mehanizmi kojima se odlazak junaka na put smješta u narativnu shemu. Ponekad puki slučaj rezultira otkrivanjem nekoga dosad nepoznatoga mističnog svijeta. Na primjer, u poznatoj priči o princezi i žapcu (Aarne-Thompson-Uther tip 440) princezina lopta koja pada u bunar otkriva postojanje začaranoga kraljevića-žapca dok u drugoj, manje poznatoj priči o Majci Huldi (Aarne-Thompson-Uther tip 480) pad u bunar otkriva čarobnu zemlju u kojoj vrline bivaju nagrađene, a poroci kažnjeni od strane benevolentne žene s natprirodnim moćima. I u jednoj i u drugoj bajci valja istaknuti prisutnost ktonskih slika: pad u bunar i žaba kao slike objedinjuju zemlju i vodu, ktonične motive i motive ponovnoga rođenja. S jedne strane,

bunar je mjesto ulaska u podzemlje, dok žaba kao vodozemac ima ulogu bića koje pripada dvama svjetovima – svijetu zemlje i svijetu vode ili istovremeno i svijetu živih i svijetu mrtvih (Cirlot 2002: 43). Ako se s druge strane poput Campbella opredijelimo za psihoanalitičko čitanje, žaba i bunar figuriraju kao metafora dubine nesvjesnoga (Campbell 2004: 48). Motivi šume i izvora često prate taj poziv koji na svome kraju rezultira inicijacijom i preobrazbom junaka kojemu se otkriva nova, dosad nezapažena dimenzija svijeta (Campbell 2004: 47).

Početne pjesme zbirke *Čađ i pozlata* obiluju slikama koje upućuju na početak putovanja i objavu drukčijega svijeta koji se otkriva pred lirskim subjektom. Tako u jednoj od pjesama lirski subjekt uviđa produbljanje dosadašnjih pejzaža i osluškuje govor dubine nad kojim isprva zdvaja:

“Jezera rastu neviđenom brzinom u dubine u kojima nekada boraviše / stada mirnih duša. I glasovi, glasovi nutrina ozarenih erupcijama / vulkana opjevavaju put govora. To me prisiljava da šutim / u ovom času nebrojenih misli kroz koje na sve strane vode spirale... // ... // Još uvijek ne znam mogu li ustrajati do kraja dok se unaokolo / prostiru / mirisi tako obmanjujući, proljeće, zraci o kojima sanjarih uspavan. / Jezera zaista rastu neviđenom brzinom odnoseći sobom sve / čemu sam bio odan.” (Čudina 2005: 72)

Nakon početnoga zdvajanja, dolazi trenutak u kojemu junak treba prihvatiti poziv – u poznatoj bajci to je onaj trenutak u kojemu princeza pristaje primiti žapca kao sudruga s kojim će jesti iz iste zdjele. Prihvaćanje poziva nakon prvotnoga promišljanja ne dolazi lako, dapače ono je često opterećeno snagom usuda i kao da se događa protivno junakovoj volji – na kraju krajeva, kćeri moraju služiti Majku Huldu kako bi se vratile kući:

“Obuzet moćima svemira i žestinom vodopada što vječno jure / između saća i obala nedokučivih, svjestan sudbine stajem / na stranu onih što iskušavajući jarost muzike iskušahu snage / svevišnjih nadahnuća. ...” (Čudina 2005: 73)

INICIJACIJA

Inicijacija koju junak monomita prolazi (Princezino postupno svladavanje inicijalnoga gađenja naspram žabe, zadatci koje lijene i marljive kćeri obavljaju za Majku Huldu) odražava putovanje u unutrašnjost sebe, otkrivanje mračnih zakutaka vlastite podsvijesti i suočavanje s vlastitim strahovima i demonima. Junak se suočava s arhetipskim figurama koje predstavljaju njegovu vlastitu podsvijest i prolazi put vlastitoga pročišćavanja (Campbell 2004: 92–93) na kraju kojega može predati svoje darove čovječanstvu. Arhetipske figure najčešće dobivaju formu pomoćnika, vodiča ili pro-

tivnika i najčešće bivaju konceptualizirani kao aspekti junakova Nesvjesnog. Pred kraj inicijacije junak doživljava apoteozu i postaje promijenjen i potpun.

Pjesme iz središnjega dijela zbirke *Čađ i pozlata* koji je podnaslovljen “Iz Zemlje Nepregledne” iznose motive koji upućuju na pročišćavanje junaka i njegov put kroz labirint “zemlje nepregledne” – prostora koji u psihoanalitičkim čitanjima monomita predstavlja junakovu podsvijest. Prva pjesma iz toga središnjeg ciklusa tako govori o zdvajanju junaka koji se konačno otisnuo u neizvjesnost i ističe kako se odlučio posvetiti mističnomu znanju:

“Zato sam se okrenuo, zato odlazim stazom što vodi / u neizvjesnost, pustinjo i oceani / sakriveni ciljevi pod jezikom neumrlih gušterica / posvetit ću se – zašto ne – naukama // što ih svake noći tisuće nepoznatih bića / u saću i mlijeku otkrivaju – zato sam se okrenuo / zato odlazim snažna muziko / što se čuješ iz lavirinta tajnih bunara” (Čudina 2005: 93)

Dalje, unutar ciklusa lirski subjekt često dočarava osjećaj neizvjesnosti slikama pomoću slika puta. Slike su koje vrijedi izdvojiti:

“kamo to putujem ne znajući zašto / što se to nadam ostvariti u neostvarivom? // Među šumama divljim i neprohodnim put i putovanje još / tražim još uvijek put – putevi sve su, / ali te čiste vode ja se ne napih...” (Čudina 2005: 94)

U pjesmama postoji motiv gušterice koja je u starorimskome folkloru bila simbolom uskrснуća, dok je američki Indijanci povezuju sa snovima (Gauding 2009: 268). Dakle, simbolika gušterice čije moći u pjesmi X postaju predmetom poštovanja:

“...Sada dišem iz poštovanja prema tebi, / prema tvojim moćima, koje sporo ali sigurno // prevazilaze sve tragove što ih ja nadahnut razmimoilaženjem / potpuno istih puteva na crvenoj prašini ostavim.” (Čudina 2005: 103)

Analogija puta u pjesmama dočarana je i čestim opkoračenjima koja nekad prelaze i iz strofe u strofu. Cijeli ciklus završava trenutkom smrti koji vodi u ponovno rođenje i povratak.

POVRATAK

Povratak je zadnja etapa prilikom koje junak opet prelazi granicu između natprirodnoga svijeta kušnji i blagoslova u svijet običnih ljudi kako bi im udijelio darove. To udjeljivanje darova nije uvijek trijumfalno: junak se, naposljetku, mora vratiti u svijet unutar kojega nepotpuni ljudi zamišljaju da su potpuni i cjeloviti predstavnici čovječanstva (Campbell 2004: 201).

Pjesme u posljednjem ciklusu zbirke, koji nosi naslov “Zamak”, uobičajenu metaforu puta zamjenjuju slikama uzdizanja nakon koje slijede slike smirenja. Sam “Zamak”

ovdje predstavlja zajednicu, ali zajednicu koja se u apoteozi izdiže poput zamka iznad grada:

“Uzdižite se blagoslovom omamljeni ždralovi, vihori ustoličeni / na vrhunce, skupine različitih ognjeva, oceani predani / dubokom sanjarenju.” (Čudina 2005: 109)

“Moguće je – treba biti strpljiv – u sobama napuštenim, / u hodnicima veoma slabo osvijetljenim susresti nekoga tko zna / tako se čuvaju mukom zadobivene milosti. Moguće je / – samo ne odustati u času prikazanja smrti – pronaći klice / iz kojih će klijeti – možda je to već učinjeno – postojani horizonti...” (Čudina 2005: 125)

Povratak junaka u zajednicu je ostvaren i otvara perspektivu prema budućnosti i novomu rađanju. Unutar zbirke, zajednicu kojoj se lirski subjekt vraća u ovom slučaju možemo čitati kao zajednicu živih, iako se treba uklanjati od jednostranih čitanja poezije, kao i od suviše redukcionističkih čitanja mita: naposljetku, arhetipovi su mnogobrojni, gotovo bezbrojni i popularnost Campbellove sheme upravo leži u fleksibilnosti i univerzalnosti monomita kao narativne sheme.

ZAKLJUČAK

Ovaj je rad pokušao rasvijetliti temeljne poetičke konstituense Čudinine knjige *Čad i pozlata* (1963) i poduprijeti njihovu interpretaciju Campbellovom shemom monomita. S obzirom na to da je riječ o zbirci iz koje lirski subjekt progovara iz zagrobnoga života, slutimo razvoj prozopopeje kao stilskoga i poetičkoga postupka u narednim zbirkama. Osim reflektivnosti i slikovnosti koje se nastavljaju iz prethodne zbirke *Nestvarne djevojčice* (1959), u ovoj se zbirci pojavljuje fantazmagorička slika zagrobnoga života opisana pripadnim predmetnim inventarom. Simbološka analiza predmetnoga sloja otkrila nam je kako autorica rabi brojne transkulturalne i transhistorijske simbole koji se očituju kao nosivi dio poetike ove zbirke. Campbellova shema podupire tu arhetipsko-simboličku os i pomiče interpretativnu os prema književnoantropološkomu iskustvu. S obzirom na to da naredne Čudinine zbirke pokazuju vezu sa zagrobnim svijetom, u ovoj zbirci pokazali smo temeljna poetička iskustva takovrsne poetike.

IZVORI

- Čudina, Marija. 1959. *Nestvarne djevojčice*. Zagreb: Mladost.
Čudina, Marija. 1963. *Čađ i pozlata*. Beograd: Nolit.
Čudina, Marija. 2005. *Pjesme*. Zagreb: Ex libris.

LITERATURA

- CAMPBELL, Joseph. 2004. *The Hero with a Thousand Faces*. Princeton – Oxford: Princeton University Press.
- CIRLOT, J. E. 2001. *A Dictionary of Symbols*. London: Routledge
- CVITAN, Dalibor. 1983. “Marija Čudina, Paralelni vulkani”. *Republika* 6: 119–120.
- GAUDING, Maddona. 2009. *The Signs and Symbols Bible: The Definitive Guide to the World of Symbols (The Godsfield Bible Series)*. London: Godsfield Press Ltd.
- JUNG, Carl Gustav. 1966. *Two Essays on Analytical Psychology. Collected Works*, 7. (2 izdanje.). London: Routledge.
- JUNG, Carl Gustav. 1985. *Synchronicity*. London.
- KOMNENIĆ, Milan. 1963. “Patetični akordi Marije Čudine”. *Delo* 12: 176–178.
- MILANJA, Cvjetko. 2001. *Hrvatsko pjesništvo od 1950. do 2000.* (II. svezak). Zagreb: Altagama.
- Pesnička slika*. 1978. ur. Miroslav Šutić. Beograd: Nolit.
- SIGUR DRNIĆ, Petra. 2005. “Pjesništvo Marije Čudine”. *Riječi* 1–2: 25–30.

*IMAGENARY, REFELXIVITY AND CULTUROLOGICAL ANALYSIS OF MOTIFS IN
POETIC BOOK SOOT AND GILD OF MARIJA ČUDINA*

In this paper we analyse second poetic book of Marija Čudina *Soot and gild* from stylistic point of view. We define imagenary and reflectivity like dominant levels of poetic discourse. Imagenary discourse offers a view in sepulchral word in which lyrical subject is in and with reflexive discourse meditations about life and death are derived. We examine interferential zones of these two levels and explain motifs in symbological manner so that we could prove that trip through sepulchral world is described in the poetic book. In addition, motifs are culturologically explained so that we could define origin of sepulchral motifs in imagenary discourse.

KEYWORDS:

poetry of Marija Čudina, imagenary discourse, reflexive discourse, motifs, stylistics, poetics, interpretation

